Tænketanken
Fremtidens
Biblioteker

Lystlæsning i læsebånd:

En håndbog til skoler og folkebibliotekers samarbejde om læsebånd

Lystlæsning i læsebånd: En håndbog til skoler og folkebibliotekers samarbejde om læsebånd

Udgivet af Tænketanken Fremtidens Biblioteker som en del af projektet Lyst til læsebånd i hele landet

Forfattere:
Henriette Romme Lund, Nationalt Videncenter for Læsning
Sara Hannibal, Nationalt Videncenter for Læsning
Lisbet Vestergaard, Tænketanken Fremtidens Biblioteker

Støttet af Slots- og Kulturstyrelsens Udviklingspulje til folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre.

Kultur MINISTERIET
SLOTS- OG KULTURSTYRELSEN

Lystlæsning i læsebånd: En håndbog til skoler og folkebibliotekers samarbejde om læsebånd er også udgivet digitalt i september 2020 på:

www.fremtidensbiblioteker.dk
www.videnomlæsning.dk

ISBN: 978-87-970395-4-0

Tak for testlæsning og kvalificering af håndbogen til:

Frida Ejlersen (Ullerup Bæk Skolen)
Trine Pilsgaard Svendsen (Kirsebærhavens Skole)
Julie Frost og Cathrine Priis (Rudersdal Bibliotekerne)
Julie Husum-Jacobsen (Rødovre Bibliotek)
Louise Frilev (lærerstuderende)

Indholdsfortegnelse

Forord 4
Læsevejledning 7

DEL 1: Bag om projekt Lyst til læsebånd i hele landet

Nationale satsninger for børns læselyst: Et overblik 9
Facts om Lyst til læsebånd i hele landet 12
Aktiviteter i læsebånd: Hvad blev afprøvet? 14

DEL 2: Læsebånd i et tværprofessionelt samarbejde

Hvad er et læsebånd? 19
Læsebånd i Lyst til læsebånd 19
Kort om håndbogens 6 anbefalinger og 7 måder 20
6 anbefalinger til samarbejder om læsebånd mellem skole og folkebibliotek 22
Personlig kontakt, faglig nysgerrighed og respekt 24
Få flere med 25
Det skal give mening for alle 26
Lær af bibliotekaren 27
Lær af læreren 28
Lær af hinanden 29

DEL 3: Lystlæsning i læsebånd

Hvad er læselyst? 33
Individuelle faktorer for læselyst 33
Læselyst i skolen 34
Læselyst i Lyst til læsebånd 35
7 måder at stimulere elevens lystlæsning i læsebånd 38

Guides og redskaber

1: Guides til at få viden om skolers læsebånd 52
2: Mini-leksikon: Book talks, book tasting og andre formidlingskoncepter 54
3: Læsechallenges 56
4: Skabelon til elevers udarbejdelse af Mit læselandskab 56

Vil du vide mere?

Udvalgt litteratur om læsebånd 58
Udvalgt litteratur om børns læselyst 59

Forord

Hvordan kan biblioteker og skoler sammen styrke elevers læselyst og klassens læsekultur gennem læsebånd? Det spørgsmål satte gang i det tværfaglige udviklingsprojekt Lyst til læsebånd i hele landet. Denne håndbog giver en række bud på, hvordan man kan gå til opgaven.

Baggrunden for projektet er, at børn læser mindre hyppigt i fritiden end for 10 år siden. Samtidig er det ikke mange, der oplever læselyst. Hvert tredje barn i 3. – 6. klasse læser aldrig eller sjældent bøger uden for skolen. En international undersøgelse af børns læsevaner viser også, at danske børn ligger lavt på skalaen, når det gælder læseglæde. De danske elevers læseglæde er, sammen med de svenskes, den allerlaveste internationalt. Det er kun 20% af de danske elever i 4. klasse, der rigtig godt kan lide at læse – mod 43% internationalt.

En vigtig pointe er, at børn forbinder læsning med skole og pligt. De ser generelt ikke læsning som en lystbetonet aktivitet (Børns læsevaner 2017). Men læselyst er vigtig, når det handler om at fastholde børn og unge som læsere – både nu og i fremtiden. En lang række forskningsstudier dokumenterer en stærk sammenhæng mellem personers motivation for læsning og deres udvikling af gode læsekompetencer.

Projektet Lyst til læsebånd i hele landet har taget fat på udfordringen ved at vende blikket mod en udbredt skolepraksis: Læsebånd. Projektet er gennemført med tilskud fra Slots- og Kulturstyrelsens udviklingspulje til folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre.

Mange skoler arbejder med læsebånd, hvor eleverne for eksempel læser 15 minutter hver morgen – enten i en kortere periode eller hele skoleåret rundt. Læsebånd er typisk en ramme for den enkelte elevs frilæsning. Folkebiblioteker har netop fokus på at stimulere det enkelte barns læselyst. Læsebåndet har været et oplagt kontaktpunkt for lærere og biblioteksansatte i de ni kommuner, der har deltaget i projektet.

I hver kommune er der blevet udviklet og testet aktiviteter i læsebånd for elever på mellemtrinnet og i udskolingen. Projektet har ført til mange positive eksempler på, at biblioteker og skoler kan opnå gode resultater, når de går sammen om at styrke børns læselyst i læsebånd, hvad enten det drejer sig om at skabe læsestimulerende rammer, inspiration til elevers valg af bøger, nye adgange til litteratur og møder med læsende rollemodeller i form af bibliotekaren, læreren og klassekammeraterne.

Denne håndbog samler op på erfaringerne fra de ni kommuner. Her er gode råd og praktiske anvisninger. Med den i hånden kan biblioteksansatte, lærere i grundskolen, læsevejledere og kommunale læsekonsulenter finde et fælles afsæt for et samarbejde, hvor målet er at stimulere elevens læselyst i læsebånd. Lærerstuderende, pædagoger, litteraturkonsulenter og andre, der arbejder med at styrke børns læsekultur og læselyst, vil også kunne få gavn af bogen.

God læselyst!

Lotte Hviid Dhyrbye og **Lisbet Vestergaard,**
Tænketanken Fremtidens Biblioteker

”Jeg har læst mere de sidste par måneder, end jeg har gjort hele mit liv.”

Elev i 6. klasse.

Læsevejledning

Håndbogen er bygget op i tre dele. Man kan dykke ned i enkelte afsnit eller læse bogen fra ende til anden – alt efter interesse, tid, lyst og behov.

Del 1 er skrevet af Lisbet Vestergaard, Tænketanken Fremtidens Biblioteker. Den giver baggrundsviden om større, nationale initiativer, der understøtter skoler og bibliotekers arbejde med børn og unges læselyst. Derefter præsenteres facts om udviklingsprojektet Lyst til læsebånd i hele landet, der indebar et samarbejde mellem biblioteker og skoler i ni kommuner i 2019-2020. Håndbogens anbefalinger og råd til at skabe læselyst i læsebånd bygger udelukkende på aktiviteterne og erfaringerne fra disse steder, hvor målgruppen var elever på mellemtrinnet og i udskolingen.

Del 2 er skrevet af Henriette Romme Lund og Sara Stefansen Hannibal, Nationalt Videncenter for Læsning. Den handler om læsebånd i et tværprofessionelt samarbejde mellem biblioteksansatte og lærere og lægger ud med en indkredsning af, hvad læsebånd som praksis dækker over. Kapitlet sætter fokus på de generelle forudsætninger, der optimalt set skal være på plads, når en skole og et folkebibliotek indleder et samarbejde om at skabe læselyst i læsebånd. Det drejer sig for eksempel om tid, organisering og samarbejdsrelationer.

Del 3 er ligeledes skrevet af Henriette Romme Lund og Sara Stefansen Hannibal, Nationalt Videncenter for Læsning. Den zoomer først ind på læselyst som begreb. Herefter følger et kondensat af projekterfaringerne i form af syv konkrete måder at stimulere elevers læselyst i læsebånd.

Håndbogen slutter af med et par praktiske guides og redskaber samt en litteraturliste til de læsere, der vil orientere sig bredere om læsebånd og børns læselyst.

Hvis du vil læse mere om projektet, så se **www.fremtidensbiblioteker.dk**

Bag om projekt Lyst til læsebånd i hele landet

Nationale satsninger for børns læselyst: Et overblik

Projektet **Lyst til læsebånd i hele landet** har udspillet sig i en tid, hvor der har været stor faglig og politisk opmærksomhed på børns læsevaner og læselyst. Undersøgelsen Børns læsevaner 2017: Overblik og indblik, som Tænketanken Fremtidens Biblioteker stod bag, satte gang i en række initiativer. Et fund fra undersøgelsen var, at børn mellem 9 og 13 år primært forbinder læsning med skole og pligt og mindre med fritid og gode oplevelser. Et andet var, at børnene svarede, at de ville læse mere, hvis de nemmere kunne finde noget, der passede til dem.

Undersøgelsen gav anledning til en lang række lokale initiativer i biblioteksregi. Et nationalt og politisk tiltag var Danmarks Biblioteksforenings oplæg til en national læsestrategi for børn og unge (2019). Oplægget kom til verden i et partnerskab med en række aktører. Bibliotekschefforeningen fulgte hurtigt op med det forpligtende Håndslag for børns læselyst (2020). Håndslaget er formaliseret i et dokument, der beskriver en fireårig, styrket indsats for at øge børns læselyst gennem oplevelse, viden, inspiration og fællesskaber. Indsatsen skal gennemføres på tværs af landets biblioteker.

Børne- og Undervisningsministeriet uddelte puljemidler i 2019 for at sætte gang i en lang række skoleprojekter, der skal give et boost til elevers læselyst, blandt andet ved at involvere forældre.

I 2020-2021 gennemfører Slots- og Kulturstyrelsen programmet Læselyst og læsefællesskaber for børn i indskolingens fritidstilbud i 35 kommuner. Indsatsen skal være med til at løfte udfordringerne med børns dalende læselyst ved at give børn flere gode læseoplevelser i fællesskab i skolernes fritidstilbud. Også her er det tværfaglige samarbejde en vigtig nøgle. I dette tilfælde mellem pædagoger og biblioteksmedarbejdere.

Slots- og Kulturstyrelsen understøtter også arbejdet med at skabe læselyst på tværs af generationer med indsatsområdet Læselyst og læsefællesskaber for alle under Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre 2020. Her er ønsket at understøtte bibliotekernes og skolernes læringscentres gode arbejde med læselyst.

Der er med andre ord stor interesse for området.

"Jeg har fået mere lyst til læsebånd. Jeg synes det var træls før, fordi min bog ikke var god."

Elev i 6. klasse.

Facts om Lyst til læsebånd i hele landet

Her kan du danne dig et overblik over projektets faser, deltagere og resultater, tidsplan og aktiviteter. På siderne 14-15 er en oversigt over de læsebåndsaktiviteter, som lærere og biblioteksansatte udviklede og testede i ni kommuner i projektperioden 2019-2020.

Projektets tre faser:

Fase 1: Februar til juni 2019

Indhold: Opstart, vidensindsamling og partnerskaber

Projektet begyndte med en kick-off-workshop. Her udarbejdede tovholderne fra bibliotekerne observations- og interviewguides. Dem brugte de bagefter til at indsamle viden fra deres lokale skolepartnere, som de havde lavet samarbejdsaftaler med. Der blev afholdt opstartsmøder mellem skoler og biblioteker med henblik på udvikle, planlægge og afholde aktiviteter sammen. På tværs af projektet blev der udviklet et læselystindikatorværktøj i form af et spørgeskema, som eleverne svarede på i en førmåling.

Fase 2: August 2019 til februar 2020

Indhold: Udvikling og test af aktiviteter

De ni kommuner testede deres læsebåndsaktiviteter på skolerne. Midt i perioden blev der afholdt en fælles workshop for at sikre vidensdeling og udveksling af erfaringer. Efter afslutningen på aktiviteterne blev der afholdt lokale evalueringsmøder, og eleverne svarede igen på spørgeskemaet vedr. læsning og læselyst – denne gang som en slutmåling.

Fase 3: Marts til oktober 2020

Indhold: Opsamling og formidling af erfaringer

Henriette Romme Lund og Sara Stefansen Hannibal, Nationalt Videncenter for Læsning, gennemførte interviews med projektdeltagere fra de ni kommunerne. Erfaringerne blev samlet og formidlet via denne håndbog. Projektet blev desuden formidlet via tre podcasts og i forskellige fagmedier.

Projektdeltagere: Hvem var med?

Tænketanken Fremtidens Biblioteker (projektledelse)
Nationalt Videncenter for Læsning (konsulenter og sparringspartnere)
eReolen Go (konsulenter og sparringspartnere).

Ni folkebiblioteker fra disse kommuner:
København, Holbæk, Sønderborg, Næstved, Stevns, Svendborg, Vejle, Viborg og Aalborg.

Ni skoler:
Den Classenske Legatskole (København), Tølløse Skole (Holbæk), Ahlmannskolen (Sønderborg), Lille Næstved Skole, afdeling Karrebæk, Store Heddinge Skole (Stevns), Thurøskolen (Svendborg), Fælleshåbsskolen (Vejle), Møldrupskolen (Viborg) og Vester Mariendal Skole (Aalborg).

Projektets resultater:

Aktiviteterne i de forskellige kommuner har været meget forskellige, men generelt er det lykkedes:

- At få mange elever til at opleve læsebåndet på nye og mere appellerende måder, blandt andet ved at skabe læsestimulerende rammer, give inspiration til valg af bøger via book talks, book tasting og andre formidlingskoncepter og få eleverne til at dele deres læseoplevelser med hinanden.
- At udvikle bibliotekernes skolerettede formidlingsaktiviteter ved at tage konkret afsæt i en kendt skolepraksis: Læsebåndet.
- At udvikle og styrke det tværfaglige samarbejde mellem lærere og biblioteksmedarbejdere gennem dialog, nysgerrighed og fælles udvikling af aktiviteter tilpasset de lokale kontekster.

Aktiviteter i læsebånd: Hvad blev afprøvet?

Til sidst i håndbogen på side 54 finder du et mini-leksikon med korte beskrivelser af de formidlingskoncepter, der er nævnt nedenfor.

Kommune og partnere	Målgruppe	Aktivitet
Københavns Biblioteker og Den Classenske Legatskole	7. klasse	· Book talk v. biblioteksmedarbejder · Mini-readathon på biblioteket · Læsekonkurrence · Flip-flop med spørgsmål til litteratursamtaler
Næstved Bibliotek og Lille Næstved Skole, afdeling Karrebæk	4., 5. og 6. klasse	**Fire læsestrategier i fokus:** · Faglig læsning · Lyttelæsning med eReolen GO · Læs med kroppen, f.eks. læs i mørke og walk-and-read · Genrelæsning
Sønderborg Bibliotek og Ahlmannskolen	4., 5. og 6. klasse	· Igangsættelse af læsebånd på skolen, som ikke havde haft læsebånd før. · Book talk v. biblioteksmedarbejder · Læselog med elevers noter om læsning i læsebånd · Læsebåndsspil, læsebingo og læsebarometer · Store læsedag på skolen med dyner, puder etc.
Aalborg Bibliotek og Vester Mariendal Skole	6. klasse	· Workshop med elever om læsebånd nu og ønsker til læsebånd i fremtiden · Emnekasser fra biblioteket med bøger · Dialog om det læste · Læsebånd andre steder på skolen end i klassen · Elever pakkede bogbil til 5. klasse i kommunen
Vejle Bibliotek og Fælleshåbskolen	7. klasse	· Book talks v. biblioteksmedarbejder · Book tasting og undervisning om bookstagram · Elever laver bookstagrams ud fra det, de har læst med en makker i læsebåndet
Viborg Bibliotek og Møldrupskolen	7. klasse	· Involvering af forældre ved nyhedsbreve · Læsechallenges for familien · Book talks v. biblioteksmedarbejder · Læselyst skrevet ind i elevernes læselandskaber · Boganmeldelser lavet med app'en Book Creator · Højtlæsning på plejehjem
Holbæk Bibliotek og Tølløse Skole	7. og 8. klasse	· Biblioteksoplæg på forældremøde · Book talks v. biblioteksmedarbejder · Bogkufferter fra biblioteket ind i klasserne, som kunne lånes til læsning i læsebånd.
Stevns Bibliotek og Store Heddinge Skole	6. klasse	· Forfatterbesøg på skolen · Læsning og lytning på eReolen GO · Læseklubber med samtalekort om teksten
Svendborg Bibliotek og Thurøskolen	4. klasse	· Book talk v. biblioteksmedarbejdere på skolen som inspiration til læsebåndslæsning

Billeder fra projektet

Fotos fra projekterne i København, Næstved, Vejle og Aalborg.

Læsebånd i et tværprofessionelt samarbejde

Hvad er et læsebånd?

Mange af landets skoler har læsebånd. Kort fortalt er det når eleverne læser i et afsat tidsrum.

Ofte ligger læsebåndet som et "bånd" på tværs af det normale skema, derfor navnet "bånd", og inkluderer dermed undervisningstid fra flere eller alle fag. Hvor lang tid læsebåndet varer, hvor ofte det gennemføres og hvad dets indhold er, varierer fra skole til skole. Derfor kan læsebånd ikke betegnes som et fast koncept, der gennemføres ens overalt. Det kan mere anses som en ressourcemæssig prioritering og en organisatorisk ramme, hvis indhold defineres ud fra den enkelte skoles forhold og formål.

Læsebånd i Lyst til læsebånd

De typer læsebånd, som de ni skoler praktiserede inden de deltog i projekt Lyst til læsebånd, var meget forskellige. På nogle skoler udfoldede læsebåndet sig som stillelæsning, hvor eleverne læste individuelt og hvor formålet var at stimulere deres læselyst. Andre skoler gennemførte læseundervisning eller makkerlæsning, hvor eleverne læste for eller med hinanden, i læsebåndet. Her var formålet et løft af elevernes generelle læsekompetence.

Endelig anvendte nogle skoler læsebåndet til at skabe ro og koncentration om morgenen inden den første lektion gik i gang. Af de ni skoler var nogle lige begyndt at have læsebånd, andre havde en lang tradition for det og atter andre havde hidtil valgt læsebåndet fra til fordel for andre aktiviteter. I projekt Lyst til læsebånd tilsidesatte de ni skoler deres vanlige fokus i læsebåndet for en stund. Det til fordel for et samarbejde med folkebiblioteket, der udelukkende satte fokus på at stimulere elevernes læselyst i læsebåndet.

Kort om håndbogens 6 anbefalinger og 7 måder

De 6 anbefalinger til samarbejde omkring læsebånd og de 7 måder at stimulere læselyst i læsebånd, som formidles i denne håndbog, baserer sig på de ni samarbejder.

Ved projektets afslutning blev partnerne interviewet. Her beskrev de det læsebånd, de sammen havde udviklet og gennemført. De fortalte om deres samarbejde samt hvilke perspektiver de så for fremtidige samarbejder omkring læsebånd. Det er parternes erfaringer og det er tendenser, der gentager sig på tværs af interviewene, der danner grundlag for håndbogen. Interviewene viste, overordnet set, at alle læsebånd havde været målrettet mellemtrin eller udskoling samt, at det var skolens dansklærer, læsevejleder og/eller PLC-medarbejder, der varetog organiseringen. Desuden var langt de fleste læsebånd blevet gennemført inden for skolens matrikel.

6 anbefalinger til samarbejder om læsebånd mellem skole og folkebibliotek

Opsummering: Et godt samarbejde starter med et personligt møde og en tovholder på både skole og bibliotek. Des flere der er involveret begge steder, des stærkere står samarbejdet. Vigtigt er, at det giver mening for alle deltagerne. Når det også har ledelsens opbakning sikres nødvendige ressourcer i form af tid og midler. I et samarbejde mødes forskellige fagligheder og man lærer af hinanden. Afsluttes det med, at man formidler de fælles tiltag, kan det inspirere nye parter til at gå i gang. På den måde kan det første møde sprede mange ringe i vandet.

I dette afsnit fremlægges de i alt 6 anbefalinger til et godt samarbejde omkring læsebånd, som interviewene med lærere og folkebibliotekarer peger på. På næste side opsummeres og præsenteres anbefalingerne, og i den efterfølgende tekst foldes de yderligere ud.

6 anbefalinger til samarbejder om læsebånd mellem skole og folkebibliotek

1. Personlig kontakt, faglig nysgerrighed og respekt

Personlig kontakt, nysgerrighed og respekt for den faglighed, som hver part bidrager med, er de første skridt til et godt samarbejde. Formidles de gennemførte aktiviteter kan det inspirere andre.

2. Få flere med

Grunden til et stærkt samarbejde er lagt når der er en tovholder på både skolen og biblioteket, når flere kolleger er involveret og når læsebåndet har ledelsens interesse og ressourcemæssige opbakning.

3. Det skal give mening for alle

Læsebånd tager undervisningstid fra flere fag. Et succesfyldt læsebånd kendetegnes ved, at alle lærere bakker op om det eller at læsebåndet kun lægges i dansktimerne.

4. Lær af bibliotekaren

Bibliotekaren er et inspirerende "indspark" udefra, en ny sparringspartner, der tilbyder en litterær faglighed samt en kontakt, der giver skolen adgang til bøger.

5. Lær af læreren

Samarbejdet med læreren giver bibliotekaren indsigt i elevernes læsepræferencer, i hvordan man leder en klasse og i en skoles kultur. Det er væsentlig viden i bibliotekets bogindkøb og formidlingsaktiviteter.

6. Lær af hinanden

En ny fælles model for læsebånd giver både indsigt i samarbejdspartnerens faglighed og i ens egen faglighed.

1: Personlig kontakt, faglig nysgerrighed og respekt

Personlig kontakt, nysgerrighed og respekt for den faglighed, som hver part bidrager med, er de første skridt til et godt samarbejde. Formidles de gennemførte aktiviteter kan det inspirere andre.

Erfaringen er, at det er bedre at ringe end at sende en e-mail, når man som bibliotek skal tage kontakt til en skole og høre, om de vil være med i et projekt. Lange mails og vedhæftede filer skal læses, og det er der ikke altid tid til. Det er også en god idé at forberede sig på de spørgsmål, som man forestiller sig, at samarbejdsparten har. Telefonsamtalen skaber et personligt møde, hvor der kan stilles og besvares spørgsmål med det samme.

De gode samarbejdsrelation bliver indledt, men er ikke givet, via et godt førstehåndsindtryk. Den skal vedligeholdes og det sker blandt andet ved, at partnerne viser opmærksomhed og nysgerrighed for den faglighed, som de hver især kan bidrage med ind i samarbejdet. En god samarbejdsrelation må udvikles og fastholdes fra begge sider.

Nogle skoler og biblioteker i projektet formidlede personligt og mundtligt de læsebåndsaktiviteter, de sammen havde gennemført, efter de var afholdt. Det skete enten på møder på biblioteket, på skolen eller på møder og arrangementer i andet regi. Oplevelsen var, at det fangede andre læreres og bibliotekarers interesse. De kunne spørge ind og trække på de gjorte erfaringer. Nogle blev inspirerede og fik lyst til at afprøve aktiviteterne selv. Nogle skoler blev nysgerrige på det, som biblioteket kan bidrage med ind i skolen, mens nogle biblioteker omvendt blev nysgerrige på det, som skolen kunne bidrage med ind i biblioteket. Formidlingen kunne på den måde inspirere andre til selv at gå i gang.

Eksempel: En bibliotekar besøgte skolen for at fortælle om projektet i stedet for at sende en e-mail med en projektbeskrivelse. Hun oplevede stor interesse fra lærerne.

Eksempel: Da to lærere formidlede de konkrete aktiviteter på et møde blev lærere på andre skoler, der ikke havde deltaget i projektet, meget interesserede. Både i selv at arbejde med de konkrete aktiviteter og i et samarbejde med biblioteket.

2: Få flere med

Grunden til et stærkt samarbejde er lagt, når der er en tovholder på både skolen og biblioteket, når flere kolleger er involveret og når læsebåndet har ledelsens interesse og ressourcemæssige opbakning.

I projektet var de stærke samarbejder kendetegnet ved have ledelsens interesse og ressourcemæssige opbakning. Denne type opbakning kan være med til at sikre, at der er ressourcer til at involvere flere, tid til fælles møder samt midler, så der kan indkøbes bøger og andre materialer. Det sikrer også, at læsebåndet er indarbejdet i skemaet samt er indtænkt i skolens øvrige planlægning. På den måde kan læsebåndet afspejle indsatsområder og begivenheder, som er del af skolens årsplan.

I projektet viste det sig væsentligt, at der var en tovholder på hver af de to deltagende institutioner. Det sikrede projektets fundering, fremdrift og konstante opmærksomhed. Kernen i samarbejdet var disse to personer. I projektet var det typisk ildsjæle og særlige videnspersoner i læserelaterede aktiviteter, og det skabte et stærkt engagement.

Når der kun var to personer, gjorde det dog også samarbejdet skrøbeligt. F.eks. kunne et samarbejde sinkes eller måske støde helt på grund, hvis én part måtte forlade det på grund af nye arbejdsområder. Stærke samarbejder var derfor også kendetegnet ved at involvere flere parter. Den pointe er vigtig at tage med.

Eksempel: På en skole var tre dansklærere, en PLC-medarbejder og tre folkebibliotekarer sammen om at lave læsebånd. De holdt løbende møder på skolen, hvor de sammen planlagde læsebåndet. Skolens ledelse deltog på det første møde.

Eksempel: Et samarbejde blev bakket op af både skolens ledelse og bibliotekets ledelse. Det gjorde blandt andet, at der var afsat tid til at parterne kunne mødes, og midler, så de kunne indkøbe nye bøger.

3: Det skal give mening for alle

Læsebånd tager undervisningstid fra flere fag. Et succesfyldt læsebånd kendetegnes ved, at alle lærere bakker op om det eller at læsebåndet kun lægges i dansktimerne.

I kraft af sit fokus på læsning rimer læsebånd i særlig grad på danskfaget. Ved at være organiseret som et bånd på tværs af skema inddrager det imidlertid tid fra andre fag. Erfaringen fra projektet er derfor, at et succesfyldt læsebånd kræver, at alle faglærere bliver inddraget og bakker op. Det kan f.eks. ske i form af en ledelsesmæssig prioritering og det kan ske ved at læsebåndet bliver diskuteret på tværfaglige teammøder.

Hvis ikke alle faglærere er enige i, at læsebånd er en optimal måde at bruge deres undervisnings- og mødetid på, kan man vælge kun at lægge læsebåndet i dansktimerne. Nogle lærere i projektet gjorde dette.

Det gjorde det let at gennemføre læseaktiviteter fra start til slut samt at understøtte elevens læsning og læseudvikling. Desuden kunne de læste tekster inddrages i den øvrige danskundervisning.

Et eksempel: En lærer praktiserede kun læsebånd i egne dansktimer. Det gjorde det let at informere om i ugeplanen, at styre hvad eleverne læste og sætte det sammen med den øvrige undervisningsplan.

Et eksempel: På en skole afsatte alle dansklærere tid til læsebånd. De planlagde, gennemførte og evaluerede aktiviteterne sammen, hvilket gav dem indblik i hinandens praksis og nye erfaringer, som igen udviklede deres måde at lave læsebånd på.

4: Lær af bibliotekaren

Bibliotekaren er et inspirerende indspark udefra, en ny sparringspartner, der tilbyder en litterær faglighed samt en kontakt, der giver skolen adgang til bøger.

Der var bred enighed blandt lærerne om, at de i projektet så biblioteket som et spændende og inspirerende indspark udefra. I særlig grad kan biblioteket bidrage med en stor indsigt i nye børnelitterære udgivelser. Det er noget ikke alle lærere har tid eller mulighed for at sætte sig ind i. Med bibliotekarens viden kan de fralægge sig en opgave, som de oplever, at biblioteket varetager meget bedre.

Biblioteket kan også bidrage med en konkret børnebogssamling. Selvom nogle skoler har et stort og veludstyret PLC, så er der også skoler, hvor bogudvalget er lille og enkelte steder, hvor der ikke er en PLC-medarbejder. På de skoler kan bibliotekarens viden om nye udgivelser i særlig grad understøtte indkøb af nye bøger.

Udlån fra biblioteket gør også, at der kan komme en børnebogssamling på skolen, som enten ikke var der før eller som ikke er blevet opdateret længe. Via samarbejdet med biblioteket fik lærerne i projektet et nyt fokus på deres måde at praktisere læsebånd på ligesom de oplevede, at biblioteket kunne spille en betydningsfuld rolle ind i skolen. Ikke alle havde været opmærksomme på denne ressource før. Nogle fortalte, at de fremadrettet vil indtænke biblioteket i åben skole-forløb. Noget der kan ske ved at inddrage bibliotekarens faglighed i aktiviteter eller ved at tage på tur til biblioteket med deres klasser.

Eksempel: På en skole havde læreren ikke tid til at sætte sig ind i nye børnelitterære udgivelser og det havde konsekvenser for, hvordan denne kunne understøtte elevernes valg af litteratur i læsebåndet. Det blev oplevet som frustrerende. Biblioteket var en god ressource.

Eksempel: Lærerne oplevede, at eleverne, med de mange bøger fra biblioteket, fik nogle valgmuligheder, de ikke før havde haft. Det betød meget for eleverne og for deres læsning.

5: Lær af læreren

Samarbejdet med læreren giver bibliotekaren indsigt i elevernes læsepræferencer, i hvordan man leder en klasse og i en skoles kultur. Det er væsentlig viden i bibliotekets bogindkøb og formidlingsaktiviteter.

Bibliotekarerne i projektet oplevede, at lærerne for det meste var godt inde i, hvilke genrer og forfattere deres elever kunne lide at læse. De vidste også, hvordan eleverne valgte bøger. F.eks. kunne der være bøger, der var "hotte" i klassen. Den viden var væsentlig når bibliotekaren skulle indkøbe nye bøger til læsebåndet eller til biblioteket. Det gav denne et fingerpeg om, hvilke bøger mange børn gerne ville læse og hvilke bøger, der sandsynligvis ville være efterspørgsel på.

Bibliotekarerne fortæller, at de også mødte en fagperson i læreren, der vidste, hvordan man leder en klasse samt hvordan man planlægger, gennemfører og evaluerer undervisning. Læreren kan give bibliotekaren gode tips og inspiration til dette, som kan anvendes når denne senere selv skal tage imod klasser på biblioteket. Endelig kan samarbejdet med skolen give bibliotekaren indsigt i skolens rytme og arbejdsgange. Mange lærere melder, at de skal nå meget og er pressede på tid i deres dagligdag. Noget der igen har betydning for hvornår og hvordan de kan holde møder.

Erfaringen i projektet var, at godt samarbejde med skolen skal følge skolens puls. Det betyder blandt andet, at det er en god idé at holde møder i god tid inden gennemførslen af aktiviteterne. En langsigtet planlægning er udbytterig.

Eksempel: En lærer kortlagde elevernes læsepræferencer og inddrog eleverne i en samtale om, hvad de ønskede at læse. Den viden brugte biblioteket, da der blev bestilt og indkøbt bøger til læsebåndet.

Eksempel: I et samarbejde blev aktiviteterne planlagt i foråret og afholdt i efteråret. Det gav tid til, at skolen kunne indtænke læsebåndet i skemaplanlægningen samt at partnerne fra skole og bibliotek kunne lære hinanden at kende.

6: Lær af hinanden

En ny fælles model for læsebånd giver både indsigt i samarbejdspartnerens faglighed og i ens egen faglighed.

Det var tydeligt for både lærere og bibliotekarer, at de bidrog med forskellige erfaringer med og tilgange til læseaktiviteter, når de skulle planlægge et læsebånd sammen. Typisk var bibliotekaren vant til at lave "book talks", en mundtlig præsentation af udvalgte bøger, denne havde også et særligt fokus på fordybelse samt et ønske om at tilbyde eleverne en bred vifte af muligheder, når de skulle vælge litteratur.

”Jeg ærgrer mig over, når læsebånd slutter.”

Elev i 6. klasse.

Lærerne var typisk vant til at arbejde med elevernes forståelse og formidling af det læste. Det kunne være, at lade eleverne lave særlige opgaver om det læste, at facilitere en samtale med en klassekammerat om bogen, at lade elever skrive en anmeldelse af bogen eller måske sætte dem i gang med at skrive en ny bagsidetekst.

I et succesfyldt samarbejder lader parterne sig inspirere af hinandens faglige tilgange. Det kan være, at den ene tilgang får mere plads end den anden. Det kan også være, at de faglige bidrag bliver flettet sammen i nye tiltag. Erfaringen var, at mødet med en anden faglig tilgang, både giver indsigt i denne og indsigt i egen faglige tilgang. Man møder sig selv samtidig med, at man lærer af den anden.

Eksempel: I et samarbejde besøgte eleverne folkebiblioteket til et såkaldt readathon, hvor de skulle læse i 5 kvarter. Lærerne fik øjnene op for, at der normalt ikke afsættes så lang tid til læsning i skolen.

Eksempel: I et samarbejde lavede bibliotekaren en book talk for elever i 7. klasse. Eleverne viste bøgerne en stor interesse, som man ikke havde regnet med og som hverken skolens PLC eller biblioteket kunne matche. Lærer og bibliotekar fik travlt med at bestille bøger hjem til denne aldersgruppe.

Lystlæsning i læsebånd

Hvad er læselyst?

Læselyst er, når man læser af lyst! Selvom det kan siges ganske kort, er der dog flere faktorer i spil, der gør, at man vælger at læse. Når der appelleres til elevens læselyst inden for skolens rammer, betyder det, at et fokus på læselyst også må begrundes i det skolepolitiske styringsdokument, Fælles Mål, som danner ramme for alle undervisningsfagenes indhold.

De individuelle faktorer for læselyst og de skolepolitiske argumenter for læselyst i danskfaget foldes kort ud nedenfor.

Individuelle faktorer for læselyst

Læselyst forudsætter, at eleven har adgang til tekstens indholdsunivers. Det kan enten ske ved at eleven læser selv eller at denne får læst højt. Læselyst forudsætter også, at eleven har en positiv indstilling til læsning. Det kan være, at denne har gode erfaringer med selv at læse, at denne er vokset op i et miljø eller har mødt personer, der har betydet, at læsning forbindes med noget positivt. Endelig forudsætter læselyst, at eleven har positive forventninger til læsestoffet.

Oplevelsen under selve læsningen kan beskrives som en kombination af de følelser og stemninger, som det læste vækker i eleven, og den erfaring eller erkendelse, som det læste sætter i gang. Væsentligt for en oplevelse af læselyst er her, at det læste opleves som interessant. Det skal berige og stimulere, ikke udfordre læsningen så meget, at opmærksomheden ledes mod noget andet eller at eleven stopper med at læse.

Hvis læseoplevelsen var positiv, kan det understøtte en fortsat positiv indstilling til læsning og betyde, at eleven igen vælger at læse. Måske eleven fik en god oplevelse, blev klogere på noget, eller måske oplevede eleven at være blevet bedre til at læse. Det kan også være, at læsningen gjorde, at eleven kunne deltage i undervisning eller i diskussioner, eller at denne opnåede en form for billigelse fra andre. Peger oplevelsen i modsat retning mindskes muligheden for, at eleven atter prioriterer at læse ligesom indstillingen til læsning kan blive negativ.

Opsummerende kan det siges, at læselyst er et flerfacetteret begreb, der både rummer et før, et under og et efter. Læselyst stimuleres i et samspil mellem faktorerne: at have adgang til tekstens indhold, en positiv indstilling til læsning og det valgte læsestof, og læseoplevelsen har betydning for fremtidig læsning. Var oplevelsen positiv kan læsning atter vælges til. Stødte læsningen på hindringer kan læsningen fremover vælges fra.

Læselyst i skolen

I skolen sætter styringsdokumentet Dansk Fælles Mål (2019) fokus på læsekompetence, litteraturundervisning og læselyst. Dokumentet beskriver rammer, områder og mål for danskundervisningen og man finder her de fire kompetenceområder: Læsning, Fortolkning, Fremstilling og Kommunikation, som eleven kan mestre efter henholdsvis 2., 4., 6. og 9. klasse.

I afsnittet "Fagets formål" finder man et fokus på litteratur og læselyst. Her kan man læse, at eleverne skal "fremme deres oplevelse og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet". Det er altså tydeligt, at litteraturundervisningen spiller en stor rolle som kilde til indlevelse og oplevelse samt til elevens personlige og kulturelle dannelse.

Der står desuden, at eleverne skal "udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation". Ordet læselyst anvendes ikke direkte, men der er beslægtede begreber som "udtryks- og læseglæde" samt "oplevelse og indsigt i litteratur". Dette fokus både aktualiserer og begrunder, at man sætter fokus på læselyst i skolen.

Læselyst i Lyst til læsebånd

Mange af de aktiviteter, som skoler og biblioteker sammen har gennemført i projekt Lyst til læsebånd, synes at appellere til de individuelle faktorer for læselyst, som er beskrevet ovenfor. Det gælder de steder, hvor eleverne har fået inspiration til valg af litteratur, og hvor de har mødt læsende rollemodeller i form af bibliotekaren, læreren og klassekammeraterne. Det gælder også de steder, hvor der er blevet arbejdet med adgang til litteratur, f.eks. via lydbogen, og hvor der er blevet arbejdet med forskellige læsestimulerende miljøer og -rammer.

Aktiviteterne kan også begrundes med reference til det fokus på læsekompetence, litteraturundervisning og læselyst, som beskrives i Dansk Fælles Mål. De kan altså også ses som understøttende for flere dele af danskfaget. Aktiviteterne understøtter et eller flere af de i alt fire kompetenceområder, Læsning, Fortolkning, Fremstilling og Kommunikation.

”Det er megahyggeligt. Kan vi ikke læse hele timen?”

Elev i 5. klasse.

Området Læsning, der drejer det sig om læsekompetence, f.eks. træning af hastighed eller læseforståelse, trænes når eleven læser i læsebåndet. Området Fortolkning bliver prioriteret når lærere og bibliotekarer arbejder med dialog om det læste. Det sætter elevens oplevelse af og interaktion med teksten og med andres læsninger i spil. Endelig kan nogle aktiviteter begrundes i kompetenceområderne Fremstilling og Kommunikation, f.eks. de mundtligt eller skriftligt formidlede boganmeldelser og den multimodale formidling, hvor eleverne f.eks. fotograferer bogen og genstande fra den.

Læsebåndsaktiviteterne har haft et sigte om at give eleverne gode læseoplevelser og stimulere deres læselyst. Aktiviteterne kan også ses som understøttende for elevens dannelse i og med, at eleverne i læsebåndet får adgang til en bred vifte af litteratur. De læste bøger giver eleverne mulighed for at udfordre deres verdensbillede og forståelser samt mulighed for at se sig selv og verden med andre øjne.

7 måder at stimulere elevens lystlæsning i læsebånd

Opsummering: At give eleverne adgang til litteratur, mulighed for at vælge læsestof og for at tale sammen om det læste er helt centralt for et vellykket læsebånd. Det samme er, at eleverne er med til at vælge den litteratur, der skal læses, at de oplever at få længere tid til at læse samt at de møder læsende rollemodeller. Det er populært hos eleverne at lytte til lydbøger. Det giver både stærke og svage læsere læseoplevelser. Populært er også når læsesituationen iscenesættes på nye måder og når eleverne besøger rum uden for skolens for enten at læse selv eller dele læseoplevelser med andre. På den måde udvides elevernes palet af litterære oplevelser.

I dette afsnit fremlægges de 7 måder at stimulere elevens lystlæsning i læsebånd, som interviewene med lærere og folkebibliotekarer peger på. På næste opslag opsummeres og præsenteres måderne. I den efterfølgende tekst foldes de yderligere ud.

7 måder at stimulere elevens lystlæsning i læsebånd

1. Inddrag eleverne

Læsebåndets succes afhænger af, at eleverne kan lide det og engagerer sig i det. Inddrag dem i valget af litteratur og i planlægningen af læseaktiviteter.

2. Læsende rollemodeller og adgang til bøger inspirerer

Det har betydning, at eleverne kan vælge imellem flere bøger, at de selv er med til at bestemme hvilken litteratur, de skal læse og at de møder læsende rollemodeller.

3. Lyttelæsning er god læsning

Mange elever holder af at lytte til en lydbog. Det giver samtidig svage læsere mulighed for at få læseoplevelser. Lyttelæsning træner elevens læseforståelse men kræver digital forståelse og -adgang.

4. Giv tid til læsning

Skolen er presset på tid og det gør, at der ikke er megen tid til læsning. Læsebånd giver eleverne læsetid. Deres læsning kan få lov til at udfolde sig mere, hvis tiden i læsebåndet tilrettelægges lidt anderledes.

5. Iscenesæt læsningen

Typisk foregår et læsebånd i klasserummet, hvor eleverne læser ved deres pladser. Men læsebåndet kan også udfolde sig anderledes, ved at inddrage skolens rum og ved at appellere til de læsende kroppe.

6. Skab dialog om læsning

Når eleverne samtaler om det de har læst, sætter de ord på handlingen og dermed på deres forståelse. Samtidig får de en lyttende partner der gør, at læseoplevelsen ikke bliver en individuel oplevelse.

7. Understøt formidling af læseoplevelsen

Læseoplevelsen bliver fælles, når eleverne formidler den. De kan formidle mundtligt, på skrift eller via visuelle og auditive medier. Skolen og biblioteket kan dele og skabe rammer for formidlingsprodukterne.

”Det bedste ved projektet har været, at jeg har læst tykke bøger”

Elev i 6. klasse.

1: Inddrag eleverne

Læsebåndets succes afhænger af, at eleverne kan lide det og engagerer sig i det. Inddrag dem i valget af litteratur og i planlægningen af læse-aktiviteter.

Når eleverne inddrages i valget af litteratur og læseaktiviteter har det stor betydning for deres syn på læsebåndet og for deres oplevelse af læsning. Lærer og bibliotekarer kan med fordel spørge eleverne om, hvad de kan lide at læse. Det spørgsmål kan skabe en samtale om indhold, om hvad eleverne er optaget af samt om, hvad der generelt tiltaler dem, når de vælger læsestof. Sådanne samtaler kan også berøre betydningen af omslag og illustrationer samt om titlen i sig selv har betydning for, om bogen bliver valgt.

Nogle skoler i projektet inddrog eleverne i planlægningen af læseaktiviteter i form af at spørge dem om, hvad de ville sætte pris på at opleve og gøre i læsebåndet. Nogle ville gerne sidde og læse et andet sted og på andre måder end i klasserummet. Andre foreslog, at læseaktiviteten blev flyttet ud ad klas-serummet.

De skoler og biblioteker, der inddrog eleverne i udvælgelsen af litteratur til læsebåndet, i form af at spørge dem og lytte til deres ønsker, og som afprø-vede nye måder at gå til læsebåndet på, ud fra elevernes input, oplevede, at eleverne viste et særligt ejerskab til læsebåndet.

Nogle skoler inddrog også forældrene og lod på den måde læsningen række ud over læsebåndet og ind i elevens fritid. Forældrene blev orienteret, via et brev eller løbende information i ugeplanen, om arbejdet med læsebåndet i skolen. Nogle skoler opfordrede til, at forældrene også læste derhjemme og på den måde bidrog til at skabe opmærksomhed for læsning og læseoplevelser.

Eksempel: På en skole kortlagde læreren elevernes læseinteresser ved hjælp af et læselandskab. Her beskrev de hvilken genrer de holdt af og hvad de interesserede sig for at læse om. De noterede også titler på de bedste bøger, de havde læst. Landskabet blev brugt som bibliotekets redskab til at forberede book talks.

Eksempel: På en skole udfordrede man forældrene med forskellige "reading challenges" derhjemme. Udfordringer kunne være: "Læs i nattøj", "Læs mens du står på hovedet" eller "Læs en bog med flot forside".

2: Læsende rollemodeller og adgang til bøger inspirerer

Det har betydning, når eleverne møder læsende rollemodeller, når de kan vælge imellem flere bøger, og når de selv er med til at bestemme hvilken litteratur, de skal læse.

Næsten alle læsebånd handlede om at give eleverne både flere og til dem målrettede muligheder, når de skulle vælge bøger til læsning. Det skete ofte via bibliotekarens book talk og ved at gøre bøger let tilgængelige for eleverne. I en book talk præsenterer bibliotekaren bøger en ad gangen ved dels at referere handlingen, dels ved at give den sit personlige besyv med. Bøgerne grupperes typisk inden for temaer så som "Sæsonens nye bøger", "De sjoveste bøger" eller "De mest uhyggelige historier". De sendes også rundt, så eleverne kan se på dem og røre ved dem.

Erfaringen fra projektet er, at det skaber et både appellerende og tillidsvækkende møde, når eleverne bliver præsenteret for bøger, som det er tydeligt, at formidleren selv har læst. Det er inspirerende at møde en læsende rollemodel og kan føre til, at eleverne læste titler, som de ikke kender i forvejen. Elever, der allerede har læst de præsenterede bøger, kan inddrages i book talken og derved fremhæves som læsere over for deres klassekammerater.

På skolerne gjorde lærerne bøger let tilgængelige for eleverne ved enten at give dem særlig tid på PLC´et, hvor de kunne vælge bøger, eller ved at stille kasser med bøger ind i selve klasserummet. Her kunne sammensætningen bero på valg foretaget af lærer og bibliotekar, der dernæst blev bestilt hjem via CFU eller folkebibliotekerne. Den kunne også bero på en samtale med eleverne om deres ønsker, hvorpå klassen enten læste om det samme emne eller hver elev læste ud fra individuelle ønsker. Erfaringen var, at det havde betydning for elevernes læsning når man gjorde en indsats for at finde ud af, hvad der passede til den enkelte klasse og den enkelte elev. Erfaringen var også, at der lå meget arbejde i at finde bøger, men at det var godt givet ud.

Eksempel: På en skole medbragte bibliotekaren kufferter med de bøger, der indgik i book talken. Så kunne eleverne med det samme låne de fysiske bøger med hjem i 2 måneder.

Eksempel: På en skole blev der placeret en række bogkasser bagest i klasselokalet. Kasserne var sammensat efter et ønske om en bred genreblanding og bidrag fra danske forfattere, da det gav mulighed for forfatterbesøg på skolen.

3: Lyttelæsning er god læsning

Mange elever holder af at lytte til en lydbog. Det giver samtidig svage læsere mulighed for at få læseoplevelser. Lyttelæsning træner elevens læseforståelse men kræver digital forståelse og -adgang.

Lydbogen har nogle potentialer, som den analoge bog ikke har. Eleverne kan høre lydbogen sammen, vide, at de er nøjagtig det samme sted i teksten og således dele læseoplevelse sekund for sekund. Med lydbøger får mindre trænede læsere eller elever, der oplever udfordringer med at læse, også adgang til historier og litterære oplevelser, som de ellers ville have oplevet som svære eller måske umulige at give sig i kast med. Det kan begrunde, at lærerne på flere skoler meldte om, at deres elever var meget begejstrede for at lyttelæse.

Lyttelæsning træner ikke det at afkode tekst. Men når en elev lyttelæser, udvikles ordforrådet og så er forståelsen af det læste lige så god, som når eleven læser med øjnene. Dog er det måske ikke alle, der er bevidste om dette. Hvis eleven skal nyde at lyttelæse, og ikke opleve det som "snyd", må læreren og bibliotekaren være tydelige omkring lyttelæsningens potentiale.

Lyttelæsning er afhængig af elevens digitale forståelse og -adgang. Det betyder, at lydbogen ikke altid er lige let at gå til. Mens den analoge bog altid har historien "downloadet", let kan ligge i tasken og altid er "opladet" og klar til brug, så er der en række faktorer som skal være på plads før lyttelæsningen, kan gå i gang.

Eleven skal have adgang til og kende det program, som lydbøgerne lånes og/eller downloades fra. Der skal, hvis lydbogen ikke tidligere er blevet downloadet, være internetforbindelse og endelig skal der være adgang til et digitalt medie: en computer, tablet eller smartphone, som der kan lyttelæses fra. Læreren og bibliotekaren må understøtte dette, så eleven kan navigere online og fungere digitalt i sin læsning.

Eksempel: På en skole hørte eleverne historier fra eReolen GO sammen to og to via høretelefoner. De nød lyttelæsningen og fik en fælles læseoplevelse.

Eksempel: På en skole var de computere, som eleverne skulle lyttelæse på, placeret i et lokale, der lå langt fra klassen. For ikke at bruge tid på at hente dem, blev de for en periode rykket og placeret inde i klasserummet.

4: Giv tid til læsning

Skolen er presset på tid og det gør, at der ikke er megen tid til læsning. Læsebånd giver eleverne læsetid. Deres læsning kan få lov til at udfolde sig mere, hvis tiden i læsebåndet tilrettelægges lidt anderledes.

Når man arbejder med læsebånd, spiller tid en vigtig rolle. Både fordi læsebånd i sig selv er tid afsat på skoleskemaet til at eleverne læser, og fordi det i sig selv tager tid at komme ind i en historie. Mange lærere italesætter skolen som værende presset på tid. Så hvordan skaber man mere tid til læsning på en skole, hvor alle gerne vil have mere tid? Det gør man f.eks. ved at afsætte 2 eller 3 sammenhængende lektioner til det. Typisk har skolen læsebånd i 15-25 minutter to eller flere gange om ugen. Ved at samle tiden får man et læsebånd, hvor eleverne har tid til at overveje og diskutere valg af læsestof, tid til at slå sig ned med den valgte bog samt tid til at leve sig ind i historien.

På en skole i projektet opdagede lærerne, at der var potentiale i at give eleverne mulighed for at koncentrere sig om at læse i lang tid ad gangen.

Man kan også skabe tid ved at gentage en succes. I en gentagelse kan man trække på erfaringen fra sidst og det gør, at der kan skæres ned for antallet af møder, for tid brugt på planlægning og evaluering. Man kan gentage en aktivitet på tværs af klasser og årgange, ligesom man kan gentage samme aktivitet inden for klassens rammer.

Eksempel: Lige efter juleferien havde eleverne kun én dag på skolen inden de havde weekend. Den lavede PLC-medarbejderen om til Store Læsedag for mellemtrinnet. Eleverne måtte tage dyner, soveposer og madrasser med og de lå og læste i skolens aula.

Eksempel: En skole prioriterede at deltage i et Readathon på biblioteket. Det var læsning i fem kvarter. Læreren så, at det tog tid for eleverne at fordybe sig i bøgerne og at der var var en pointe i at få det frem i skolen, hvor alting går hurtigt og eleverne har mange skift i løbet af en dag.

5: Iscenesæt læsningen

Typisk foregår et læsebånd i klasserummet, hvor eleverne læser ved deres pladser. Men læsebåndet kan også udfolde sig anderledes, ved at inddrage skolens rum og ved at appellere til de læsende kroppe.

Læsning sker ikke kun med øjnene, det involverer hele kroppen. Hånden, der holder bogen og bladrer i den. Ryggen, der er bøjet over bogen. Kroppen, der er placeret på en stol eller i en sofa. Sansninger og materialitet i læsningen bidrager også til læseoplevelsen. Et læsebånd kan iscenesættes når man inddrager skolens rum og når man appellerer til de læsende kroppe. Det betyder, at et læsebånd pludselig kan blive en pladskrævende aktivitet. Et sådant fokus er derfor betinget af, hvad der konkret kan lade sig gøre, hvilke lokaliteter skolen råder over og hvilke skolen kan få adgang til.

Man kan eksperimentere med stemning og indretning i klasselokalet. Eleverne får lov til at læse i vindueskarmen, under bordet eller siddende omvendt på stolen. En kamin eller et smukt landskab på Whiteboardet akkompagneret af knitren eller sagte musik kan også hurtigt sætte en stemning. Lyssætning har også betydning. Eleverne kan læse med lomme- eller pandelygter eller lyttelæse i mørke.

Det er også en mulighed at forlade klasserummet under læsebåndet og indtage skolens fællesarealer. Det kan være på tæpper på græsset udenfor, i skolens aula og i skolens kælder med stille musik i baggrunden. Skolens lærerværelse kan også bruges som et sted, hvor eleverne inviteres til læsesmagsprøver.

Man kan tage hele klassen forlade skolens grund og lade læsebåndet være del af et åben skole-forløb. I en af projektets kommuner læste elever højt på plejehjemmet. Teksterne havde de selv udvalgt, de handlede om "gamle dage" og handlingen blev bagefter suppleret med beboernes erindringer og perspektiver. Andre tog på biblioteket, hvor eleverne læste i lænestole og med adgang til en bred vifte af litteratur. Det introducerede dem samtidig til biblioteket som et offentligt rum.

Udfordringen ved at iscenesætte læsebåndet på disse måder er, at det kan stjæle for megen opmærksomhed fra læsningen. Løsningen er at finde den gyldne middelvej, hvor rum, krop og læseaktivitet understøttede hinanden. Lærernes og bibliotekarernes erfaringer fra projektet var, at eleverne havde stort udbytte af at læse andre steder og i andre positioner. De syntes det var sjovt, og det havde igen en positiv betydning for deres indstilling til læsning. Samtidig var det en god øvelse at tænke i, hvordan læsebåndet kunne praktiseres på andre måder.

Eksempel: På en skole afprøvede lærere og bibliotekarer walk´n´read, hvor eleverne gik rundt og læste. Nogle elever kunne lide det, andre havde svært ved at multitaske og parterne blev en erfaring rigere.

Eksempel: Eleverne var til book tasting på skolens lærerværelset. Her var bordene dækket fint op med hvid dug, stearinlys og et menukort fyldt med bøger. Eleverne kunne "smage" på de forskellige retter (bøger), som var anbragt på bordet, ved at læse og bladre i dem.

6: Skab dialog om læsning

Når eleverne samtaler om det de har læst sætter de ord på handlingen og dermed på deres forståelse. Samtidig får de en lyttende partner der gør, at læseoplevelsen ikke bliver en individuel oplevelse.

Man kan facilitere både kortere og længere samtaler om de læste bøger. Eleverne kan læse højt for hinanden eller lytte til bøger sammen for dernæst at tale sammen om dem. Lærere kan arbejde med bestemte spørgsmål, som eleverne skal svare på. Man kan også arbejde med spørgsmål ud fra bestemte vinkler, f.eks. at alle elever taler om noget, der engagerer dem følelsesmæssigt. Et andet greb er at skabe dialog ved at bruge små kort med sætninger, som eleverne skal fuldende. Her inddeler man eleverne i grupper efter de bøger, de har læst.

Kort kan sætte gang i mange snakke, og de kan invitere også mindre talende elever ind i disse. Forfatterbesøg er også kilde til særlig dialog. Det at møde og tale med en kendt forfatter er populært hos eleverne, og bibliotek og PLC oplever typisk efterfølgende en stigning i udlån og efterspørgsel både på forfatterens udgivelser og på biografisk materiale.

Det at tage ud af huset kan også skabe dialog om læsning. En enkelt klasse i projektet besøgte f.eks. det lokale plejehjem, hvor eleverne læste for beboerne. Det affødte samtaler med et personligt og associativt præg, hvor fokus flyttede ud af de oplæste tekster og ind i samtaler om "gamle dage".

Eksempel: En lærer organiserede korte samtaler om bøgerne via flip-flop´er. Eleverne foldede selv flip-floppen og læreren formulerede spørgsmålene. Flip-flopperne gav mulighed for, at også de stille elever kom på banen. Der var afsat 5 minutter til disse samtaler efter læsebåndet.

Eksempel: En lærer faciliterede længere litteratursamtaler ved hjælp af spørgsmål som "hvor var det vildeste sted i bogen?", "hvad kunne du bedst lide i bogen?", "hvordan føles det, når man ...". På den måde blev der sat fokus på den enkelte elevs læseoplevelse.

7: Understøt formidling af læseoplevelsen

Læseoplevelsen bliver fælles, når eleverne formidler den. De kan formidle mundtligt, på skrift eller via visuelle og auditive medier. Skolen og biblioteket kan dele og skabe rammer for formidlingsprodukterne.

I flere læsebånd satte lærere og bibliotekarer fokus på formidling af elevens læseoplevelse. Det skete såvel mundtligt som via forskellige medier og inddrog ofte skolens og bibliotekets forskellige skabeloner og platforme. En klassisk genre i den sammenhæng er den skriftlige boganmeldelse. Man kan bruge skabeloner som enten bibliotek, PLC eller lærere tidligere har anvendt. De færdige anmeldelser hænges op på en væg på PLC´et. På den måde kan de øvrige elever følge med i læsebåndet, se hvilke titler der blev læst og hvad deres jævnaldrende synes om dem.

Der kan også arbejdes med andre typer boganmeldelser, f.eks. Bookstagram. Bookstagram er et såkaldt hashtag på Instagram, hvor man kan dele boganbefalinger og læseoplevelser gennem de små, kvadratiske Instagram-billeder. Hvis man søger på hashtagget #bookstagram finder man over to millioner bogbilleder. En anden visuel formidlingsform er Book Bento. Her fotograferer eleverne bogen omkranset af ting, som er nævnt i den. Fotografierne kan deles på Aula eller på skolens og bibliotekets hjemmesider. Lærere kan printe fotografierne ud og hænge dem op på et synligt sted på skolen til glæde for dels formidlerne, dels for nye læsere.

Eksempel: En lærer og en bibliotekar arbejdede med Bookstagram, et hashtag på Instagram. Her uploadede elever billeder, der fangede og formidlede stemningen i den bog, de havde læst.

Eksempel: På en skole producerede eleverne deres boganmeldelse i programmet Book Creator. I Book Creator kan man integrere tekst, billede og lyd og det gav eleverne mulighed for at arbejde multimodalt i deres boganmeldelse. Programmet kan tilgås af de fleste skoler, det findes som app til Ipad og kan hentes til PC i f.eks. Skoletube.

"Det bedste ved projektet har været, at vi snakker om det, vi læser"

Elev i 6. klasse.

Guides og redskaber

1: Guides til at få viden om skolers læsebånd

Vil dit bibliotek samarbejde med skoler om læsebånd? Hvis svaret er ja, så er disse to guides gode redskaber til at få viden om skolernes eksisterende læsebåndspraksis. De to guides blev lavet på projektets kick-off-møde i april 2019.

Observationsguide til biblioteksmedarbejdere

Denne guide er er udviklet til observation af læsebånd i praksis.

Observationsskemaet: Udfyldes mens man er på skolen/ i klasserummet. Skriv på computer eller i hånden. Skriv observerende og registrerende.

Feltkommentarer: Skrives efter endt observationsforløb. Det er en subjektiv tekst med observatørens egne tanker og refleksioner over den praksis, man har observeret. Notér gerne undrende spørgsmål som: "Hov – hvad var det?"

Etiske forhold: Fotos fra klassen kan anvendes og er gode til at fastholde noget, man har lagt mærke til. Forældre og lærere skal orienteres om observationen samt give skriftlig tilladelse i fald fotografier skal anvendes i formidlingssammenhæng.

Sprog om læsebånd på skolen	· Erlæsebåndetsynligtpåskolen?(bannere/plakater/andet) · Hvordan sættes læsebåndet konkret i gang? · Snakker børnene sammen før, under og efter læsebåndet om det, de læser? · Hvordan er stemning og tonen i klassen før, under og efter læsebånd?
Skolens fysiske rammer for læsebånd	· Hvor er der bøger/læsestof i klassen/på skolen? · Er der PC'er eller iPads tilgængelige at læse på? · Hvordan er lydniveauet, mens der er læsebånd? · Er der mange børn, der ser ud til at læse den samme bog/serie? · Læser børnene digitalt eller i trykte bøger? · Er der andet læsestof end bøger? Hvis ja: Hvad?
Elevers/lærers fysiske ageren under læsebånd	· Hvordan ser børnene ud, mens de læser i læsebåndet? · Hvor er de placeret rent fysisk under læsebåndet? · Læser børnene sammen eller hver for sig i læsebåndet? · Læser læreren selv under læsebånd? (Hvis ja: Hvad og hvordan?)

Interviewguide til biblioteksmedarbejdere

Denne guide er udviklet til et interview med skolens lærer og/eller læsevejleder. Tilføj gerne andre undersøgelsesspørgsmål og interviewspørgsmål, som I ønsker viden om.

Undersøgelsesspørgsmål Undersøgelsesspørgsmål er de overordnede felter, som I vil vide noget om.	**Interviewspørgsmål** Interviewspørgsmål er konkrete spørgsmål, som stilles i selve interviewsituationen. Stil åbne spørgsmål, dvs. spørgsmål der ikke kalder på et "ja/nej"-svar.
Skolens organisering af læsebånd	· Hvordan gennemfører I læsebånd på skolen? (hvilken form har det? Perioder/kontinuerligt gennem skoleåret, klassetrin, antal minutter etc.) · Hvem har ansvaret for skolens læsebånd? (ledelsen, den enkelte lærer, læsevejlederen etc.) · Hvilken rolle spiller det pædagogiske læringscenter i jeres læsebånd? · Hvor foregår læsebåndet? (i klassen, rundt omkring på skolen, uden for skolen, etc.) · Hvem inspirerer eller vejleder lærerne i forbindelse med læsebånd?
Skolens materialer og medier for læsning i læsebånd	· Hvad læser eleverne i læsebåndet? Og hvor finder eleverne bøgerne/læsestoffet? · Har eleverne adgang til digitalt læsestof? (hvis ja, hvilket og hvor?) · Hvordan er holdningen på jeres skole til lydbøger i læsebåndet?
Skolens holdning til og evaluering af læsebånd	· Hvad er formålet med skolens læsebånd? · Hvad er jeres erfaringer med læsebånd på skolen? · Hvad oplever I eleverne synes om læsebåndet? · Hvad oplever I eleverne forbinder læsebånd med? (præstation, hygge, afslapning ro etc.) · Får børnene feedback på deres læsning i læsebåndet? · Hvis ja, hvilken og hvorfor giver I feedback? · Evaluerer I læsebåndet – hvis ja, hvordan?
Skolens arbejde med læsning i et bredere perspektiv	· Hvordan arbejder I med læsning i overgangene mellem indskoling, mellemtrinnet og udskolingen? · Hvordan vil I beskrive læsekulturen på jeres skole?

2: Mini-leksikon: Book talk, book tasting og andre formidlingskoncepter

Her kan du læse korte beskrivelser af nogle af de formidlingskoncepter, som er virkningsfulde at tage i brug, når bøger skal iscenesættes over for børn og unge, og når de selv skal formidle deres læseoplevelser. Koncepterne kan især være nyttige i arbejdet med at give hele klassen nye og overraskende indfaldsvinkler til bøger - også de elever, der normalt ikke har positive oplevelser med frilæsning.

Book talk
Grundlæggende en præsentation af konkrete bøger. Bibliotekaren (eller læreren) præsenterer dem en ad gangen, og bøgerne vandrer måske rundt mellem publikum, sådan at de mærker dem selv. Bibliotekaren har typisk (men ikke altid) læst bøgerne selv, så der er lidt med om hans eller hendes egen læseoplevelse. Book talks kan være struktureret ud fra kriterier som "Sæsonens nye bøger", "De sjoveste bøger", "De mest uhyggelige historier" eller andet. Kun fantasien sætter grænser. Book talks kan foregå på biblioteket, i klassen eller et tredje sted.

Book trailer
En lille film, der præsenterer en bog. Ligger typisk på YouTube. Book trailers kan laves af børnene selv, der formidler deres læseoplevelse med filmiske virkemidler. Filmene kan inspirere til andre børns næste læseoplevelse.

Book tasting
Ved book tasting kan eleverne "smage" på de fysiske bøger, kigge på forsider og bagsider, se længde, format/udstyr, læse lidt af indholdet og herudfra vælge den bog de helst ville læse og arbejde med. Der er dækket op som på restaurant for at gøre det hele lidt mere appetitligt og anderledes.

Readathon
Kort sagt: Et læsemarathon. En gruppe (læselystne) børn/unge mødes på folkebiblioteket. De tager soveposer med. De læser uafbrudt i fx et døgn. De sover mellem reolerne, spiser pizza sammen og hygger sig. Der bliver læst virkelig mange sider. En børnebibliotekar fungerer som vært. Det er en event, og der er tit en god historie i det for de lokale medier

Bookstagram
Bookstagram består af almindelige læseheste, der deler boganbefalinger og læseoplevelser gennem små, kvadratiske Instagram-billeder. Søg på hashtagget #bookstagram og du finder over to millioner bogbilleder.

Book Bento
Ordet **Bento** er japansk og refererer til et måltid serveret i en boks med separate sektioner til forskellig mad. En book bento er et billede af en bog, hvor man udenom har sat fysiske objekter, der passer til historien eller personerne i bogen.

Book Face Friday
Et fast format på Instagram, hvor bogelskere leger kreativt, visuelt med forsider, når det er fredag - året rundt. Bogforsider bliver mikset med virkeligheden på en legende måde.

eReolen GOs koncepter til frilæsning
Bibliotekernes e-bogstjeneste til børn eReolen GO! har udarbejdet et katalog med koncepter til frilæsning. Kataloget indeholder 12 koncepter til frilæsning, læselister, ekstramaterialer, og tips og tricks til lystlæsning og lyttelæsning, som både lærere og bibliotekarer kan bruge.

Du finder kataloget her:
https://ereolengo.dk/koncepter-til-biblioteker-og-skoler

3: Læsechallenges

Læsechallenges kan bruge som et motiverende konkurrenceelement i arbejdet med at skabe læselyst i læsebånd. Her er et eksempel fra Viborg Bibliotek

4: Skabelon til elevers udarbejdelse af Mit læselandskab

Viborg Bibliotekerne har udarbejdet en skabelon, som lærere og biblioteksmedarbejdere kan bruge i arbejdet med at kortlægge det enkelte barns såkaldte "læselandskab". Det er et dialogredskab, som giver et godt afsæt for at finde det rigtige læsestof til alle børn i en klasse.

Vil du vide mere?

Udvalgt litteratur om læsebånd

Brok, L. & Geer, S. L. (2018). Stillelæsning – Hvad viser international forskning? Nationalt Videncenter for Læsning. Lokaliseret d. 29. april 2020 på: https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/artikler/

Bogh, C. & Scheller, A.M. (2019) Frilæsning – Styrk dit læsebånd, Alinea
EVA (2013). Læseudvikling på mellemtrinnet. Danmarks Evalueringsinstitut.

Geer, S. L., & Brok, L. (2018). Læsebånd på dansk grund. Nationalt Videncenter for Læsning. Lokaliseret d. 29. april 2020 på: https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/artikler/

Ladbrook, J. B. (2014). Sustained silent reading (SSR): What does the research say? English in Aotearoa, 84(October), 58-70.

Pilgreen, Janice L. (2000). The SSR Handbook. 1. Boynton/Cook Publishers, Inc.

Rydén, M. (2011a). Læsebånd – en fælles læsesatsning på tværs af skema og fag. I: Daugaard, L. M., & Christensen, M. V. (red.), Sprog på spil: At Sætte Viden Om Sprog i Spil i Profession og Uddannelse. København: ViaSystime.

Rydén, M. (2011b). Læsebånd – en fælles læsesatsning på tværs af skema og fag. DANSK 3, 1–35.

Rønberg, L. (2015). Gavner stillelæsning i skolen? Læsepædagogen, 63(2), 12–17.

Udvalgt litteratur om børns læselyst

Balling, G. (2013). Om læseoplevelsen. Et indblik i læseoplevelsens egenskaber og betydning. Viden om Literacy, 14.

Clark, C., & Rumbold. K. (2006). Reading for pleasure: A research overview. National Literacy Trust.

Hansen, S. R., Gissel, S. T., Puck, M. R., Lund, H. R., Kæthius, A., & Vestergaard, L. (2018). Børns læsevaner 2017: Overblik og indblik. Tænketanken Fremtidens Biblioteker.

Lund, H. R. (2007). Hvad skaber en lystlæser? I: Nedslag i børnelitteraturforskningen nr. 8. Roskilde Universitetsforlag.

Lund, H. R. (2010). Læselyst – hvad er det? I: Læselyst og læring, Dansk Psykologisk Forlag.

Nell, V. (1988). Lost in a book: the psychology of reading for pleasure. New Haven: Yale University Press.

McKenna, M. C. (1995). Children's Attitudes toward Reading: A National Survey. Reading Research Quarterly, 30(4), 934. doi:10.2307/748205

Noter

Lystlæsning i læsebånd er en håndbog til skoler og folkebibliotekers samarbejde om læsebånd. Håndbogen er en del af udviklingsprojektet Lyst til læsebånd i hele landet, som løb i perioden 2019-2020.

Projektet blev gennemført i et samarbejde mellem Nationalt Videncenter for Læsning, eReolen Go! og Tænketanken Fremtidens Biblioteker og med tilskud fra Slots- og Kulturstyrelsens udviklingspulje til folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre.

Læs mere om projektet på
www.fremtidensbiblioteker.dk

NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

eReolen GO!

Tænketanken Fremtidens Biblioteker